

Keltské mince – depot z Ptičieho

Nálezy keltských mincí vynikajúcich technickou dokonalosťou a umeleckým stvárnením mincovných vyobrazení sa nachádzajú na celom území Slovenska. Medzi najväčšie depoty (poklady) keltských mincí patrí aj depot z Ptičieho¹.

Bol objavený v jari 1950 pri orbe v polohe Hrudy v intraviláne obce. Bol uložený v hlinenej nádoby, ktorú rozbil pluh a nikto jej nevenoval pozornosť. Nálezcom bol pán Štefan Drabant a jeho matka. Mince zozbierali, uložili doma a vtedajšiemu Okresnému vlastivednému múzeu ohlásili nález až s veľkým časovým odstupom (1968). Nález obsahuje 236 mincí. Jeho kompletný rozbor uverejnila PhDr. Eva Kolníková, DrSc. v Slovenskej numizmatike VI².

Poklad tvoria strieborné mince, napodobeniny tetradrachiem Filipa II. Macedónskeho (359 – 336 pred Kr.). Na averze je vyobrazenie vpravo obrátenej mužskej hlavy (Zeus) s bohatou bradou a fúzmi, na hlave je vavrínový veniec. Okolo okraja mince je vyrazený perlovec. Vyobrazenie na averzoch nie je jednotné, predstavuje razidlá rôznej kvality. Na reverze je vľavo obrátený klusajúci kôň s rôzne štylizovaný jazdcom. Práve tento fakt spôsobuje rôznorodosť mincí zastúpených v náleze. Stvárnenie jazdca na koni, odlišné od pôvodnej predlohy umožňuje rozlíšiť 9 typov. V ich rámci môžeme sledovať viacero variant, ktoré vznikli pravdepodobne v dôsledku obnovovania razidla³:

Typ I – kôň vľavo, jazdec štylizovaný z gulôčok do tvaru kríža (2 varianty);

Typ II – kôň vľavo, jazdec štylizovaný z gulôčok do tvaru obdĺžnika (3 varianty);

Typ III - kôň vľavo, jazdec štylizovaný z gulôčok do bizarného tvaru;

Typ IV - kôň vľavo, jazdec štylizovaný do tvaru výkričníka;

Typ V - kôň vľavo, jazdec štylizovaný do tvaru prevráteneho výkričníka (3 varianty);

Typ VI - kôň vľavo, štylizovaný jazdec v prilbe s bodkovaným chocholom
(2 varianty);

Typ VII - kôň vľavo, jazdec štylizovaný do tvaru kolka;

Typ VIII - kôň vľavo, štylizovaný jazdec klinovitého tvaru (4 varianty);

Typ IX - kôň vľavo, dozadu obrátený jazdec (3 varianty).

Mince sú zhotovené z dobrého striebra, ich hmotnosť sa pohybuje od 12,21 g do 14,89 g, veľkosť mincovných kotúčikov od 2,12 do 2,60 cm, hrúbka od 0,4 do 0,6 cm. Vyobrazenie má zväčša vysoký reliéf⁴.

Tie nevšedné tetradrachmy nemajú zatiaľ analógie na domácej pôde. Ide o domáci produkt alebo ich doviezol či ukryl obchodník z Dácie? Mince z Ptičieho vykazujú najvýraznejšie štylovú nadväznosť na macedónske predlohy. Hlava Dia na averze je vypracovaná v štýle macedónskych mincí, aj keď je na nich zrejmä výtvarná a technická samostatnosť miestneho realizátora. Domáci výtvarný prejav reprezentuje najmä vyobrazenie koňa s jazdcom prevzaté z macedónskych vzorov. Nedosahujú však ich štýl, sú ťažkopádne, výtvarne nevyvážené. Zobrazenie koňa je realistické jazdec je vyjadrený symbolicky. Tento štýl razby je typický pre keltsko-dácke mince, do okruhu ktorých sa zaraďujú aj razby ptičského typu⁵.

Presné analógie k všetkým typom zastúpeným v náleze doteraz nepoznáme. Len v práci V. Bidzil'a⁶ sa uvádza minca veľmi blízka jednému z ptičských typov a v zbierke Bibliotheque Nationale v Paríži⁷ sa nachádza minca podobná typu IX a.

V oblasti východného Slovenska, kde zatiaľ nemožno jednoznačne hovoriť o miestnej razbe keltských mincí, prispievajú k objasneniu celkovej situácie dve náleziská: Ptičie a keltsko-dácke hradisko Zemplín so súborom objavených mincí. Chronologické určenie mincí z Ptičieho sa viaže na ich zaradenie do okruhu keltsko-dáckeho mincovníctva. Na základe chronológie dáckeho mincovníctva a preto sa nález z Ptičieho datuje do konca jeho hlavnej fázy, teda do 1. polovice 2 storočia pred Kr.

Krátko potom sa predpokladá ich ukrytie do zeme. Hospodársko-spoločenské centrum, ktorému patrili, respektíve v rámci ktorého pracovala mincovná dielňa, sa až do osvetlenia nálezovej situácie archeologickým výskumom predpokladá v širšej oblasti s keltsko-dáckym osídlením, teda na území dnešného severného a východného Rumunska, východného Maďarska, Zakarpatskej Ukrajiny a východného Slovenska⁸.

PhDr. Ivana Strakošová

Vihorlatské múzeum v Humennom

Použitá literatúra:

- 1) MINAROVIČOVÁ, E., 1986: Portrét na minciach. Bratislava: s.8.
- 2) KOLNÍKOVÁ, E., 1980: Hromadný nález keltsko-dáckych mincí z Ptičia. Slovenská numizmatika 6, s. 23 – 90.
- 2) Tamže, s. 72.
- 3) Tamže, s. 24.
- 4) KOLNÍKOVÁ, E. 1984: Náčrt problematiky keltského mincovníctva na Slovensku. Slovenská numizmatika 8, s. 37.
- 5) BIDZIĽA, V.I., 1971: Istorija kul'tuti Zakarpatt'a na rubeži našoi eri. Kiiv. s. 86, obr. 38:1.
- 6) MURET, R. & CHABUILLET, A., 1889: Catalogue des monnaies gauloises de la Bibliothèque Nationale. Paris. č. 9832.
- 7) KOLNÍKOVÁ, E., 1984: Náčrt problematiky keltského mincovníctva na Slovensku. Slovenská numizmatika 8, s. 55.